

GRENDOERSCHRIJDENDE COMMUNICATIE IN ZUID-LIMBURG.

Een etnografisch onderzoek naar de keuze voor Lingua Receptiva en dialecten als communicatieve modi in grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg.

Masterscriptie Samenvatting
Universiteit Utrecht | Interculturele communicatie
Eerste begeleider | Dr. J. D. ten Thije
Tweede begeleider | Prof. Dr. L. Cornips

Lonne Snijkers
Maart 2014

De volledige scriptie is te vinden op: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/292766>

Deze scriptie betreft een etnografisch onderzoek naar grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg op de Nederlands-Duitse grens. Door middel van etnografische observaties en interviews is onderzocht welke keuzes gespreksdeelnemers in grensoverschrijdende communicatie maken zoals welke taal ze spreken en welke communicatieve modus ze gebruiken. Daarbij is ook gekeken welke factoren van invloed zijn op deze keuzes en welke relatie er bestaat tussen de verschillende modi.

Gespreksdeelnemers in grensoverschrijdende communicatie kunnen kiezen tussen verschillende communicatieve modi, zoals (1) het spreken van de taal van de ander, (2) het spreken van een Lingua Franca; een taal welke voor beide gespreksdeelnemers niet de moedertaal is (bijvoorbeeld Engels), (3) het gebruik van code-wisseling (waarbij er door dezelfde spreker wordt gewisseld tussen verschillende talen), (4) het gebruik van Lingua Receptiva, ook wel bekend in het Nederlands als 'luistertaal' waarbij de sprekers gebruik maken van hun passieve vaardigheden en beiden een verschillende taal spreken die de andere gespreksdeelnemer begrijpt, of (5) het gebruik van een dialect dat aan beide kanten van de grens gesproken wordt. Lingua Receptiva en dialect als communicatieve modus staan centraal in deze scriptie. De factoren die de keuze voor een bepaalde communicatieve modus beïnvloeden en de relatie tussen Lingua Receptiva en dialect worden hierbij onderzocht.

De hoofdvraag van het onderzoek is als volgt:

"Hoe functioneert het keuzeprocess betreffende Lingua Receptiva en dialecten in grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg?"

Het onderzoek is uitgevoerd in twee domeinen. Het eerste domein betreft het gouvernementele domein; overheidscommunicatie tussen Nederlandse en Duitse vertegenwoordigers van gouvernementele instituties uit deze regio. Het tweede domein betreft het commerciële domein waarbij grensoverschrijdende klant-verkoper interactie in Nederlandse en Duitse winkels in de grensgemeenten is onderzocht. Het onderzoek resulteert in een weergave van de common ground – gedeelde kennis - welke de gespreksdeelnemers delen over de interactieregels in grensoverschrijdende communicatie (Koole & ten Thije, 2001). Modellen zijn ontwikkeld welke de factoren van invloed op de keuzes voor een bepaalde communicatieve modus, en de hiërarchie waaraan deze factoren onderhevig zijn, weergeven.

Geconcludeerd kan worden dat Lingua Receptiva - luistertaal - zowel in het gouvernementele domein als het commerciële domein in Zuid-Limburg een rol speelt, al zijn er verschillende factoren van invloed op de keuze voor deze communicatieve modi. In het gouvernementele domein wordt LaRa gebruikt wegens regelgeving over het spreken van de eigen taal, middels een top-down constellatie; er bestaan regels over het taalgebruik die het gebruik van de eigen taal voorschrijven waardoor Nederlandse en Duitse vertegenwoordigers in officiële overleggen de eigen taal spreken. In het commerciële domein ontstaat het gebruik van LaRa op een spontane manier, in een bottom-up constellatie waarbij de afwezigheid van een actieve taalvaardigheid in de taal van de ander leidt tot het gebruik van LaRa. Een goed voorbeeld hiervan betreft het gebruik van LaRa door Nederlandse jongeren die het Duits niet goed genoeg spreken en er daarom voor kiezen om Nederlands te spreken vlak over de Duitse grens.

Dialect wordt niet toegepast als communicatieve modus 'taal van de ander' waarbij beide partijen dialect spreken. Dialect wordt wel gebruikt als vorm van LaRa. Lingua Receptiva en dialect concurreren dus niet met elkaar maar vullen elkaar aan, waarbij er sprake is van twee vormen van LaRa: Nederlands - Duits en dialect – Duits. Een laatste opvallend resultaat betrof het feit dat er geen Engels (als Lingua Franca) werd gesproken in de grensoverschrijdende communicatie. Engels kwam slechts een enkele keer schriftelijk voor in het gouvernementele domein. Men kiest eerder voor gebruik van de eigen taal en de modus luistertaal. Geconcludeerd kan worden dat het relatief onbekende begrip luistertaal een aanzienlijke rol speelt in grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg in zowel het gouvernementele en het commerciële domein.